Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta LAUSUNTO 24.10.2022
Valiokuntaneuvos Tuire Taina
Valiokuntakanslian sihteeri Marjo-Riitta Seppälä

Suomen Lammasyhdistys ry
Toiminnanjohtaja Marjo Simpanen

Lausunto HE 186/2022, Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi eläinten hyvinvoinnista ja siihen liittyviksi laeiksi

Suomen Lammasyhdistys ry kiittää mahdollisuudesta antaa eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle lausunto hallituksen esityksestä laiksi eläinten hyvinvoinnista ja siihen liittyvistä laeista.

Lakiehdotukseen liittyen haluamme SLY:ssä tuoda esiin seuraavaa:

1. **Yleiset kommentit lakiehdotuksesta**
   Suomen Lammasyhdistys ry:ssä katsomme, että nyt lausuttavana oleva lakiluonnos on kokonaisuutena kotieläintuotannon kannalta tarkoituksenmukainen ja perusteltu. Eläimen itseisarvon kunnioittaminen ja hyvinvoinnin edistäminen ovat oleellisen tärkeitä tavoitteita.

   Eläinten hyvinvointilaissa säädetään eläinten pidosta sekä eläimen omistajan vastuista ja velvollisuuksista. Laki vaikuttaa voimakkaasti kotimaiseen kotieläintuotantoon ja sen toteutukseen tulevaisuudessa. Kotieläintuotannon kustannusten jatkuvasti noustessa olisi tärkeää, että tuleva laki edistäisi eläinten hyvinvointia heikentämättä suomalaisen kotieläintuotannon kilpailukykyä kilpailijamaihin nähden. Katsommekin, että sellaisten eläimistä saatavien elintarvikkeiden, joiden tuotannossa on käytetty meillä hyvinvointilaissa kiellettyjä menetelmiä, tuontiakaan ei tulisi sallia.

   Tulkintojen yhtenäisyys ja kansalaisten tasapuolinen kohtelu ovat lain toimeenpanon perusperiaatteita. Olemme SLY:ssä huolestuneita lampurin oikeusturvan toteutumisesta. Yhtenäisten tulkintojen varmistamiseksi esitämme, että eläinten hyvinvointilakiin lisättäisiin vaatimus monijäsenisen lautakunnan nimeämisestä Ruotsin mallin mukaan. Lautakunnassa käsiteltäisiin tuotantoeläinten hyvinvoinnin valvonnan tulkinnassa ilmeneviä ristiriitaisuuksia ja annettaisiin näistä suosituksia tarkastusten laadun yhtenäistämiseksi. Esitämme lautakuntaa nimettäväksi Ruokaviraston yhteyteen ja sen jäseniksi valvontaviranomaisen, neuvonnan ja kotieläntuottajien edustajia. Lautakunnalla ei olisi viranomaisroolia eikä se tekisi itse valvontaa tai käsittelisi oikaisuja. Lautakunnan yhteinen kanta ohjaisi valvontaviranomaisia säädösten yhtenäisempään tulkintaan vahvemmin, koska lautakunnalle olisi lainsäädännössä asetettu rooli. Lautakunnan asema olisi selkeästi ohjausrooliltaan vahvempi kuin tällä hetkellä nimetyt eläinten hyvinvoinnin neuvottelukunnat tai Ruokaviraston vetämät eri sektoreiden sidosryhmäkeskustelut. Menettelyllä helpotettaisiin vähitellen myös valvontaviranomaisten taakkaa, kun hallinto-oikeudelle menevät valitukset vähenisivät. Esitämme edelleen, että viralliselle valvonnalle kehitettäisiin oma laatujärjestelmä, jolloin mm. hallintolain mukainen menettely ja eläimen omistajan oikeusturva sekä kansalaisten yhdenvertainen kohtelu toteutuisivat paremmin.

   Toimivat ja saatavilla olevat tuotantoeläimille suunnatut eläinlääkäripalvelut vaikuttavat oleellisesti siihen, kuinka eläintenpitäjä kykenee huolehtimaan eläintensä terveydestä ja hyvinvoinnista sekä pystyy kehittämään tuotantoaan paremmin huomioimaan hyvinvointinäkökulmat. Haluammekin korostaa eläinlääkäripalveluiden saatavuuden turvaamista ml. kiireellinen eläinlääkäriapu kaikkina vuorokaudenaikoina sekä tuotantoeläinten terveydenhuolto kaikkialla Suomessa kohtuullisin

kustannuksin. Palveluiden saatavuus on olennainen osa vastuullista ja eettistä kotimaista kotieläintaloutta.

2. Lakiehdotuksen pykälät ja yksityiskohtaiset perustelut

1 luku Yleiset säännökset

- 1§ lain tarkoitus
  SLY:ssä kannatamme eläimen itseisarvon kunnioittamisen ja hyvinvoinnin edistämisen nostamista lain keskiöön. Nyt esitetty kirjaus on tarkoituksenmukainen ja noudattaa myös Lissabonin sopimuksen hengessä eläimen tunnustamista tuntevaksi olennoksi.

- 5§ määritelmät, kohdat 11 ja 12, pitopaikan ja pysyvän pitopaikan määritelmät
  Kesälaitumien osalta pitopaikan määritelmän tulisi poiketa talvikauden pitopaikan määritelmästä niiltä vaadittavien olosuhteiden takia. Jos kesälaidun määritellään laidunkaudella eläinten pysyväksi pitopaikaksi, ei sille voida asettaa samoja vaatimuksia esim. valaistuksen, kuivituksen tai suojarakennusten suhteen kuin talviajan pysyvälle pitopaikalle. **Esitämme pysyvän pitopaikan määritelmäksi pitopaikkaa, jossa eläin laidunkauden ulkopuolella viettää pääosan ajastaan.**

  Huomionarvoista on, että pitopaikkaa käytetään terminä myös eläinrekisterin hallinnollisesta pitopaikasta. Tämä saattaa johtaa tuottajilla sekaannukseen tulkinnoista.

2 luku Yleiset periaatteet ja vastuu eläimistä

- 6§ lain yleiset periaatteet
  Esitämme, että kieltoon eläinten hyvinvoinnin tarpeettomasta vaarantamisesta lisättäisiin myös luvaton eläintiloihin tunkeutuminen, joka tulisi määritellä eläinsuojelurikokseksi. Eläintiloihin ilman omistajan lupaa tunkeutuva saattaa aiheuttaa eläinten hyvinvoinnin vakavan vaarantumisen mm. aiheuttaen eläinten paniikinomaisen pakoreaktion ja pakkautumisen tai levittämällä tarttuvia taudinaiheuttajia eläintilaan.

4 luku Eläinten hoito

- 20§ hoidon yleiset vaatimukset
  Pykälä on periaatteeltaan tarkoituksenmukainen, mutta antaa nykymuodossaan liian laajan tulkinnanvaraisuuden käytännön valvonnassa valvojan subjektiivisille tulkinnoille. Valvontaviranomaisten tulkinnoissa eläimen riittävästä puhtaudesta tai siitä, aiheuttaako likaisuus tarkastushetkellä eläimelle sen hyvinvoinnin vaarantumista, on ollut valtavia eroja eri valvojien välillä. Tämä on asettanut eläintenpitäjät eriarvoiseen asemaan. Vastaavia tilanteita on lampaiden kohdalla ollut myös esim. kuntoluokituksessa sekä villan kunnon arvioinnissa.

  Tähän kohtaan toivomme täsmennystä pykälän perusteluosioon: mitä säädöksessä tarkoitetaan likaisuudella. Erilaiset pito-olosuhteet ja erityisesti niiden normaalit vaihtelut (esim. säätilan muutoksesta johtuva lämpötilan ja kosteuden vaihtelu, kuivikkeiden saatavuus, päivittäisten hoitorutiineiden aikataulutus) tulee olla lain perusteluissa, jotta tulkintaa voidaan yhtenäistää ja eläinten omistajia kohdella tasapuolisesti.

Esitämme tähän jo aiemmin mainittua lautakuntaa, jossa linjattaisiin yhteisistä tulkinnoista, kun niillä on yleistä merkitystä. Nykyinen malli hakea tulkintaa tehdyn valituksen jälkeen hallinto-oikeuden kautta on epätarkoituksenmukainen ja mitä suurimmassa määrin resursseja tuhlaava.

- 21§ ruokinta ja juotto

  Riittävän nesteen ja ravinnon saannin varmistaminen on hyvän eläintenhoidon perusvaatimus. Eri eläimillä, riippuen lajin tai yksilön fysiologisista tarpeista sekä eläimen iästä tai kasvatusmuodosta, on kuitenkin erilaiset nesteen saannin tarpeet. Ne onkin tämän lakipykälän tekstissä suhteellisen hyvin huomioitu. Lisäksi laissa mainittavia poikkeustapauksia tulisi olla mm. lyhytaikainen päivittäinen ulkoilu ja jaloittelu, kuten lampaiden jaloittelualueet, eläinten kuljetus sekä normaaliin rutiiniin lukeutuvat eläinten hoitotoimenpiteet.

  Myös pienet karitsat, jotka syntymän jälkeen imevät maidon emästään ja tyydyttävät näin nestetarpeensa, on syytä huomioida poikkeuksina tässä pykälässä ja myöhemmin lajikohtaisissa asetuksissa**.**

  Toteamme lisäksi, että poikkeuksissa on syytä huomioida myös eläimen erottelun tarve ryhmästä esim. poikimista varten. Esimerkiksi uuhien karitsointikarsinoissa, jotka ovat siirrettävin aidoin tehtyjä väliaikaisia poikimakarsinoita, juomavesivaatimukseksi tulisi riittää 3 kertaa päivässä juotto, ei jatkuvan sulan veden saantia.

  Katsomme, että nyt lakiluonnoksessa esitetty kirjaus on suhteellisen kattava ja tarkoituksenmukainen, kunhan nämä muutamat em. kohdat huomioidaan eri eläinryhmien ja -lajien erilaisista tarpeista ja eläintenpidon tilanteista.

- 31§ ammattimaisesti tai muutoin laajassa mitassa eläimiä pitävän velvollisuus varautua häiriötilanteisiin.

  Lyhytaikaiset eläinsuojan ulkopuoliset häiriötekijät esim. uuden vuoden ilotulitus, lentosotaharjoitus tai matalalla lentävä kuumailmapallo voivat aiheuttaa eläinten hyvinvoinnin vaarantumista. Näihin häiriötilanteisiin tuotantotilan vaikuttamismahdollisuudet ovat käytännössä vähäiset.

10 luku Viranomaiset ja niiden tehtävät

- 71-74§ maa- ja metsätalousministeriö, Ruokavirasto, kunnaneläinlääkäri, terveystarkastaja, poliisi ja Tulli

  Valvojalla tulisi olla lakiin kirjattu pätevyys- tai osaamisvaatimus. Esitämme valvojan pätevyysvaatimukseksi Suomessa laillistetun eläinlääkärin pätevyyttä. Ammattimaisesti eläimiä pitävältä edellytetään tuotantoeläinten osalta jo nykyisinkin pätevyyttä ja uuteen lakiin ehdotetaan sitä edelleen laajennettavaksi. On johdonmukaista, että myös valvojalta edellytetään osaamista. Valvojalle annetaan oikeus käyttää lakiesityksessä hänelle annettua valtaa ja vahvaa pakkokeinovalikoimaa tarkastustilanteessa, joten on täysin kohtuullista, että tämän vallan käyttö edellyttää myös riittävää osaamista ja ammattitaitoa eläinten hyvinvoinnin arvioimisesta. Valvojan ammattimaisuus ja asiantuntijuus varmistavat myös omistajan oikeusturvan ja eläimen hyvinvoinnin.

- 82§ asiantuntijan ja avustajan käyttäminen
  Esitämme, että lakiin kirjattaisiin myös eläimen omistajalle oikeus avustajan käyttöön valvontatilanteessa. Vaikka avustajan käyttö on käytännössä ollut hallintomenettelyn puitteissa nytkin mahdollista, olisi tämän mahdollisuuden korostaminen eläinten hyvinvointilaissa kohtuullista omistajan oikeusturvan ja oikeuksien osalta. Valvontatilanteessa eläimen omistaja ei ole välttämättä lainkaan tietoinen prosessin etenemisestä. Myös valvonnan kannalta olisi hyvä, että paikalle voitaisiin tarvittaessa kohtuullisessa ajassa kutsua omistajalle avustaja, joka voisi toimia tarvittaessa todistajana.

12 luku Hallinnolliset pakkotoimet

- 92-104§ hallinnolliset pakkokeinot
  Esitämme, että kiiretoimenpiteeseen ryhdyttäessä ja välillisen rahoituksen käyttämisen yhteydessä arvioitaisiin tuotantotilan jatkomahdollisuudet. Ellei näitä jatkomahdollisuuksia olisi, tulisi laatia suunnitelma siitä, miten tilan eläintuotanto ajetaan hallitusti alas. Hallittu tuotannon alasajo olisi paras ja inhimillisin vaihtoehto akuuteissa kriisitapauksissa, joiden taustalla saattaa olla tuottajan uupuminen, ikääntyminen tai muu elämänhallinnan kriisi. Myös kehotus uutena työkaluna voisi olla tehokkaampi tässä ns. hallitun alasajon yhteydessä. Sitä mahdollisuutta voitaisiin korostaa selkeämmin myös lain perusteluissa.

- 98§ Eläimen myyminen, muu luovuttaminen ja lopettaminen

Katsomme, että eläimen lopettaminen hallinnollisena pakkokeinona tulisi olla selkeämmin ja vahvemmin perusteltu. Nykylain aikana on tätä ns. kiireellisten toimien keinoa käytetty yhä useammin ja Ruokaviraston ohjeistuksella, kun eri laiminlyöntien kirjo esim. tuotantoeläintilalla on vaihdellut ja toistuvia tarkastuskäyntejä on jouduttu tekemään laiminlyöntien koskiessa eri asioita. Valvonnassa kokonaisuus on nähty hankalana ja aikaa vievänä, joten on ollut houkutus käyttää eläinten lopettamista ikään kuin lopullisena hoitona hankalille tapauksille. Tämä toimintamalli ei ole ollut eläinten hyvinvoinnin kannalta tarkoituksenmukainen. Pakkokeino on hyvin äärimmäinen ja sen käyttö tulisi olla selkeämmin rajattu. Eläimet joutuvat tässä ikään kuin maksumiehiksi, ja omistaja kokee toimenpiteen välittömänä rangaistuksena, johon ei voi enää vaikuttaa. Vasta jälkikäteen katsotaan, menikö oikein vai väärin. Näinhän ei saisi olla.

Lisäksi 83§:ssä tarkastusmenettelyistä asianosaisen kuulemista on esitetty rajattavaksi kiiretoimenpiteiden yhteydessä käsittämään vain tilanteet, joissa eläimen omistaja on viipymättä tavoitettavissa. Tämä korostaa entisestään omistajan heikkoa oikeusturvaa näissä tilanteissa.

Pykälän kirjaus ”*vakavaa vaaraa eläinten hyvinvoinnille”* aiheuttava laiminlyönti on arvotettu samalle tasolle kuin *”olennaista ja toistuvaa vaaraa”* aiheuttava tilanne. Näemme tämän hyvin ongelmallisena tuottajan oikeusturvan kannalta. Esitämme, että vain kirjaus ”*vakava vaara eläinten hyvinvoinnille”* jätetään lakiin, jolloin se selventää ja tarkentaa tilannetta. Sen sijaan *”olennainen ja toistuva vaara”* -peruste tulee poistaa. Näin äärimmäisen pakkokeinon käytölle löytyisi selkeä, vahva ja nimenomaan yksiselitteinen perustelu.

Marjo Simpanen
Toiminnanjohtaja
Suomen Lammasyhdistys ry

Janne Jokela
Puheenjohtaja
Suomen Lammasyhdistys ry